

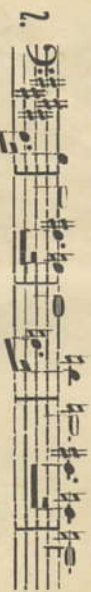
„Tannhäuseri“ tegevus ja muusika

Avamäng. Nood kaks vaenulist printsipi, millede kokkupõrge moodustab draama tumma, annavad avamängulegi ta vormi ja sisu: jumalakartlikkus, puhas armastus, neitsilik süttus tihelt poolt ning teiselt poolt, Wagneri sõnastuses, „meelelikkus võihvates kõlades, iharates helides, metsikus, ühmastavas hõiskes, jooõnnus karjes, hullavas palangus, iharalt-kaebavas sosinas.“

Uht poolt, usklikeku loobumust, iseloomustab palverändurite laul, millega algab avamäng puupillide ja sarvede poolt:

1. mis vältendab sügavat varadust. Sellega seltsib peagi, cellode ettekandel, teine motiiv, mis näib jälgitsevat patukahetsust:

2. Need mõlemad motiivid arendatakse suures, säravas tõususes, kuni neid ümbritsevad helkiad viiulite-figuurid: siis nad valjuvad jälle tagasi tumedamate ja vaiksemate puupillide ja sarvede kätte, nagu kutsudes õhtuhämarlikku, kus nad järsult katkestatakse violade ettekandel ühesööstiva motiiviga:

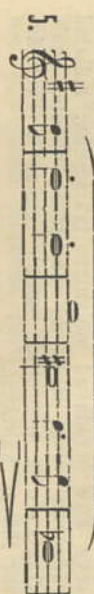

Sellega satume Veenuse ja Veenusmäe võlude piirkonda, kus valitsevad iharad kirred, hukutav ülm,

kus hullavad bakhandid ja meelitab sireenide ihatsev hüüd, leides tabavais motiives, värvikas instrumentatsioonis jõuliselt-suggestiivset väljendust. Selle joovastava, kihutava muusikalise koestiku sekka koskab Tannhäuseri juubeldav-julge armastuslaul:

Bakharitlises hoos tuhiseb see viis, vallandades metslik-kirglike tremoloidid, otsekui mattes lauliat roosilisse ürtu, millele vastavad jälle kirres vahelduses ja varem kuulnud Veenusmäe motiivid, algades motiiviga 3, ja siis ilmub äkki Veenus ise, klarineti toodud meelishüüdes:

Uuesti kordub motiiv 3 ja teisi ihamotive — Tannhäuser tungib ikka sügavamale Veenuse riiki, kuni astub uuesti ff intoneeritud armastuslauluga (4) otse jumalanna enda ette.

Siit peale juhtivad nüüd bakhantide hullumist kuulitavad motiivid Pariisi ümbertõttuses vahetumasti tegevusse: avanev eesriie paljastab me pilkudele Veenusmäe sisemuse.

Algupäraselt avamängul oli too lõpetatud kuju, nagu seda nüüd kontserdides mängitakse: Tannhäuseri armastuslaulule (4) veel kord vastavad kirres vahelduses ja mitu korda varem kuulnud Veenusmäe motiivid, nende hulgas ka motiiv 3; siis valibuvad needki metsikute tremolote kaosesse: Wagneri enese kommenteerimisel mägi süleb end, kõike matab õõ; siis hakkab iseloomulikkude viiulite passaažide kujutisel (kuusime nendelaadseid juba avamängu algupooltel helkivaina ümbritsemas võidakat-